

Jubileumsfesten 21. april - side 4
Den store samleren - side 6
Vandreteater på Malerhaugen - side 10

VÅLERENGA HISTORIELAG - vi tar vare på fortiden for fremtiden

nr. 2 - 2017
20. årgang

MER GAMMELT ENN NYTT

God sommer!

Medlemsmøte 12. september - se side 15

Fotoutstilling 14. - 15. oktober - se side 8

Travel vår og forsommer

Våren og forsommeren er en travel årstid. To store arrangementer har vi hatt i historielaget også.

Etter påske feiret vi historielagets 25-årsjubileum.

Det er helt ufattelig at det har gått et kvart hundreår siden vi startet opp. Den gang i 1992 visste vi knapt hvordan vi skulle begynne, og hva vi skulle finne på. Ikke lenge etter var vi i gang med mange av de aktivitetene vi kjenner i dag. At det har vært vellykket, er det ingen tvil om. Vi er stolte av alt vi har fått til. Det ble en riktig så trivelig jubileumskveld sammen med mange av dere. Kirsten Paaby fortalte oss om hvordan det hele startet opp i Vålerenga bydelshus. Etterpå hyllet hun og Vålerengen pikekor oss med nydelig sang. Så fikk æresmedlem Bjørn Granlund sitt velfortjente hedersbevis for sin innsats gjennom disse åra. Etterpå fikk de frammøtte være med å synge sammen med selveste Trond Ingebretsen. Det kom vel ei tåre i øyekroken på noen og en hver da alle reiste seg og stemte i "Vålerenga kjerke".

De deilige kakene vi fikk levert fra skolen på Etterstad smakte fortreffelig sammen med kaffe og konfekt. Det ble anledning til en god prat rundt bordene i pausen. De som ville være igjen til kinoen etterpå, fikk se et godt minne fra høsten 2013. Filmen fra Oslo Nye Teaters oppsetning fra Vålerenga "Neste kamp" ble vist, og mange ville selvfølgelig ha med seg denne godbiten før de gikk hjem denne vårvelden. Hyggelig var det også med hilsenen vi fikk fra Ingunn Rinde og Vålerenga kirke.

Onsdag 7. juni hadde vi gledet oss til lenge, for da skulle våre venner i Akerselva kultur- og teaterlag spille vandreteater for oss igjen. Sist vi så dem i vårt område var i 2013, og da tok det helt av. Også denne gangen hadde vi føret dem med lokalhistorie både fra Ensjø, Malerhaugen, Grønvold, Etterstad og Vålerenga. Synd var det at det elendige været utover dagen tydeligvis skremte bort en del av dere. Det fine for de som tok sjansen på å komme, var at vi ikke hadde en dråpe regn under forestillinga. Vi fikk virkelig et variert og spennende skuespill med både barn, voksne og dyr. Tidsmessig var det også et stort spenn fra henrettelsene

på Etterstad i 1864 til blogging på Vålerenga i disse dager. Ekstra overraskende var vel avslutningsnummeret på gamle Sætre kjeksfabrikk i Østerdalsgata. Ikke alle vet at Arne Bendiksen hadde sitt musikkstudio der på seksti/syttitallet. Vi må ta av oss hatten for denne gjengen som kommer hit og spiller for oss. Så nå er det opp til oss å komme med ideer til hva de kan spille om neste år. Hvis vi klarer det, kan det hende at de kommer igjen da. Er det noen av dere som har forslag til historiske hendelser som kan egne seg som teaterscener?

Kalendergruppa er godt i gang med 2018-utgaven av kalenderen vår. Alt tyder på at den blir både interessant og variert. Etter en flott innsats av gruppa håper vi å få se resultatet allerede på fotoutstillinga i oktober.

De som bor eller ferdes på Vålerenga, har sikkert fått med seg at den gamle politistasjonen på hjørnet av Vålerengagata og Ingeborgs gate er nymalt og fin. Oslo kommune ved Boligbygg har sørget for at husene har fått en fin ansiktsløftning. Det er også bra at de har beholdt mye av den gamle kledningen og de gamle vinduene. Boligbygg hadde 15. juni en markering i bakgården der, og 3 stykker fra historielaget møtte opp sammen med andre involverte. Undertegnede fortalte litt om husenes historie, noe som ble godt mottatt av de frammøtte. Nå har vi et håp om at vi kan få til et samarbeid med huseierne om å få merket også dette kulturminnet med et blått emaljeskilt.

Første arrangement etter ferien er medlemsmøtet 12. september. Da skal dere igjen få møte Leif Gjerland som senest var hos oss i fjor vår. En som kan så mye av byens historie skal en lete lenge etter. Vi gleder oss til nok et spennende fordrag og ønsker dere velkommen.

Da står det igjen å ønske medlemmene en riktig god sommerferie fra oss i styret.

Forside: 7. juni fikk historielagets medlemmer være med på en vandring i egen lokalhistorie fra Ensjø over Malerhaugen til Vålerenga. Et overraskende og morsomt avslutningsnummer fra den gangen Arne Bendiksen hadde studio i Østerdalsgata 1. Her ser vi Bendiksen selv synge "Jeg vil ha en blå ballong" sammen med sine artister Kirsti Sparboe, Hanne Krogh og flere. Foto: Bjørn Granlund.

Smart og gratis måte å støtte historielaget på

Takket være 79 av dere, får historielaget et betydelig beløp fra Grasrotandelen. Denne støtten kommer medlemmene til gode ved at vi kan holde medlemskontingenten uforandret.

Du må være kunde hos Norsk Tipping for å bli grasrotgiver. Grasrotandelen er en ordning som gjør det mulig for spillere hos Norsk Tipping å gi 5 prosent av spillinnsatsen direkte til et lag eller en forening. Grasrotandelen gjelder for alle spillene til Norsk Tipping, bortsett fra fysiske Flax-lodd og Belago. For spillene Multix og Instaspill er Grasrotandelen 10 % av spillinnsatsen etter fradrag for gevinster. Dette uten at det går utover din innsats, premie eller vinnersjanser.

Hvis du ikke allerede gir din grasrotandel til oss, kan du gi strekkoden på bakereste side av dette bladet til din tip-

pekommisjonær neste gang eller logge deg inn på <https://www.norsk-tipping.no/grasrotandelen> og søke opp Vålerenga Historielag. Trykk så "tilknytt".

VIF Fotball er den største mottakeren av grasrotmidler i landet. De har flest trofaste givere av alle. Ellers er det mange store idrettslag på topp 10-lista.

Vålerenga Historielag vil sende en stor takk til alle som støtter oss på denne måten.

Var du med på jubileumsfesten?

Vi vil gjerne hedre elevene fra Etterstad videregående skole som hadde laget de gode kakene til oss. Fra venstre Linnea, Lea, Helene, Georg, Martin, Jacob og Andreas. De går på Matfag VG2. De lærer på dette trinnet ikke bare baking, men er også inne på kjøtt, fisk og industriell produksjon. Mye av praktisk opplæring foregår derfor også i bedrift. De går ut som lærlinger innenfor baker, konditor, butikkslakter, pølsemaker, kjøttskjærer, slakter, sjomathandler, sjømatproduksjon, industriell matproduksjon eller studiespesialisering, hvis de ombestemmer seg. I bedrift er det ytterligere 2 år i lære før de tar svenneprøve/fagbrev.

Historielaget takker for god innsats og ønsker elevene en god sommer og lykke til videre.

Foto: Etterstad videregående skole

Stand på Vålerenga fortaus- og bakgårdsmarked

Lørdag 6. mai var det fortaus- og bakgårdsmarked rundt omkring på hele Vålerenga. Her foran Vålerenga kirke kunne en få seg nytt antrekk.

Foto: Gunn Kristin Tjoflot

Espen Forsjord og Even Haugseth fra historielaget fant en fin plass i sola på hjørnet av Islandsgata og Hjaltdlandsgata. Mange var innom og hilste på og slo av en prat.

Foto: Kari Barkenæs

Jubileumsfest i menighetsalen fredag 21. april

av Håkon O. H. Engh / foto: Bjørn Granlund

Så er historielagets 25 første år blitt historie. Laget ble stifta 1. april 1992, og de som måtte ha trodd at det var en aprilspøk, tok skammelig feil! På jubileumsfesten fredag 21. april møtte skarer av levende bevis på at laget sjøl ikke på noen måte er gått over i historien. 120 stoler var satt fram og alle var opptatt, da styreleder Even Haugseth og nestleder Haide Østreng ønsket velkommen og orienterte om dagens omfattende program. Det så også ut til at noen tok det åpne kirkerommet i bruk. I så fall var vi enda flere.

Første innslag var «sagaen» om jublantens tilblivelse, og hvem er nærmest til å fortelle om et barns fødsel? Selvfølgelig barnets mor. Kirsten Paaby kalles ofte «historielagets mor». Sjøl presenterte hun seg som innvandrer. Riktignok kom hun fra vårt nære naboland Danmark, men er like fullt et godt eksempel

på at innvandrere kan gi verdifulle bidrag til sine nye hjemland. Hun har iallfall gitt Vålerenga mye å takke for. Det begynte den gangen bydelen levde med dødsdommen over seg. Det meste var i forfall. Alt skulle jo allikevel vekk, jevnes med jorda, for å gi plass til «framskrittet». Og framskrittet var bl.a. en enorm motorvei. Bydelshuset, som den gang rommet en dagligvarebutikk, ble kondemnert av myndighetene. Uten sivil ulydighet hadde det hele stoppa der. Vålerenga hadde ikke eksistert i dag. Men de trassige og ulydige ville det annerledes. Huset ble okkupert av lokale entusiaster, og ulydigheten ble krona med full seier. Bydelshuset begynte som et andelslag i 1987, og restaureringa ble satt i gang med et budsjett på 1,7 millioner kroner med dekning i husbanklån og støtteordninger. Det vi ser i dag hadde allikevel aldri blitt til uten uendelig mange dugnadstimer. I juni 1992 ble huset

offisielt åpna med fest og konsert med Kari Svendsen og andre. Oslos første kvinnelige ordfører, Ann Marit Sæbønes, klippet snora. Underveis var det lansert mange idéer om hva huset skulle brukes til, og en av dem var et historielag. Dagens jublant ble så født i bydelshuset 1. april 1992.

Kirsten Paaby fikk stor og vel fortjent applaus. Etter en pause med kaker (laget av elever ved skolen på Etterstad med historielagets logo på marsipanløkket), kringler, kaffe og konfekt, slapp noen av bydelshusets øvrige brukere til. Vålerengen Pikekor øver nemlig der hver onsdag. Denne kvelden starta de sin minikonsert med å invitere festdeltakerne til allsang i «Hurra for deg» til historielagets ære. På rekke og rad fikk vi så høre godbiter som «Tonight you belong to me», «Two sleepy people», «Tanta til Beate» og «Svantes lykkelige dag». De 17 velvoksne «pikene»

avslutta med «Pål sine honer» som ekstranummer og ble belønnet med applaus og røde roser.

Så kom det som mange mener burde ha kommet for lenge siden; utnevnelsen av vår nær sagt uunnværlige altnuligmann Bjørn Granlund til æresmedlem. Bjørn var tilstede på stiftelsesmøtet i 1992 og står oppført som nr. 2 i den aller første medlemslista. I alle disse 25 åra har han vært med i styret i nær sagt alle posisjoner, i ei lang årrekke som kasserer. Det er nytteløst å forsøke å nevne alle de feltene hvor han aktivt og praktisk leter etter muligheter for å fremme historielagets interesser. Sjelden har vel et æresmedlemskap vært mer fortjent i noen forening av noen som helst art. Han har vært aktivt tilstede ved alle styremøter i lagets historie, bortsett fra to! det var derfor svært beilelig at et av disse to fant sted like etter at tidligere styremedlem Tordis Kjerstad framsatte forslaget om æresmedlemskap. Diskusjon eller annen behandling av forslaget var fullstendig unødvendig og ville nærmest vært absurd. Det var kun en formalitet! Bjørn virka rørt over utnevnelsen, men også sjenert beskjemet over alle de rosende orda som ble ham til del. Ta dem bare til deg, Bjørn! De var meeeegget fortjent! Bær ditt gullmerke med stolthet og rydd hedersplassen på stueveggen til Fred Arild Ruuds flotte portrett av vårt nye æresmedlem.

Trond Engebretsen, ekte Vål'enggutt med bakgrunn i Strømsveien 12 og forgrunnsfigur i bandet «Bjlsen

Trond Engebretsen

Æresmedlem Bjørn Granlund flankert av Haide Østreng og Even Haugseth.

Valsemølle», ble så hilst hjertelig velkommen. Akkompagnert bare av sin egen kassegitar framførte han først «Stolthet, respekt og kjærlighet». Han skreiv den spesielt til VIFs hundreårsjubileum i 2013, og hadde ikke sunget den siden gateteateret på Vålerenga samme år. Det var altså en eksklusiv begivenhet vi fikk oppleve. Så fulgte den følelsesladde «Vaterlands bru», før sangen vi alle venta på; «Vålerenga kjerke». Med den har han gitt Vålerenga en egen «nasjonalhymne» og menigheta sin egen devise; «Med himmel'n sjøl til tak». Som seg hør og bør når nasjonalsanger synges, reiste folket seg og sang med. Den vil sannsynligvis høre med så lenge det finnes et Vålerenga og ei Vålerenga kjerke.

Så ba Ingunn prest om ordet og takket på egne og menighetas vegne for at historielaget finnes. Hun talte varmt om lagets betydning for fellesskap og samhörighet på Vålerenga, og kalte fram det sittende styret. En for én fikk vi en porselensplatte med Vål'enga kjerke og et kort med personlig hilsen. Even og Bjørn fikk i tillegg blomster og en god klem. Referenten uttrykte etterpå en smule misunnelse for klemmene, og Ingunn var ikke vond å be.

Flere ganger tidligere har Akerselva Kultur- og Teaterlag avslutta vårsesongen vår med gateteater på Vålerenga. Even kunne opplyse at i år kommer de endelig tilbake etter noen års fravær. Historielaget har kjøpt én av forestillingene og anbefaler medlemmene å merke av datoen 7. juni i kalenderen. Møt opp på Ensjøtunet

og få en spennende kulturhistorisk teatervandring til Sotahjørnet med forskjellige tablåer underveis.

I anledning av jubileet kunne Even også presentere våre nye drikkekrus og T-skjorter med historielagets logo. Begge deler kan kjøpes i lagets «butikk», og snart vil varelageret også bli utvidet med nye caps.

Og endelig lød ordene «snurr film». Mange hadde nok gleda seg til å se opptaket av «Neste Kamp», den musikalske forestillingen som ble spilt på Oslo Nye Teater i anledning av VIFs hundreårsjubileum for snart fire år siden. I åpningsscenen kommer en ung journalistspire til Vålerenga Bo- og Servicesenter på 29. juli 2013 for å intervju dagens hundreårsjublant Henry Abelsen, født akkurat samtidig med VIF. Det blir et spontant kulturkræs mellom den røffe, gamle Vål'enggutten og den litt fisefine vestkantfrøkna, men det går seg til etter hvert som historien rulles fram gjennom fire generasjoner av Abelsenslekta. Om livets lyse og mørke sider, kampen for tilværelsen, kjærligheta til bydelen og folket der og forakten for øvrigheta og de «fine». Det er også hundre år av Oslos historie som rulles fram. Referenten så førpremieren av stykket og var meget fornøyd. Det eneste som halta litt var østkantdialekta, men filmopptaket viste at også den gikk seg til og satt som et skudd. Og Finn Schau briljerte i hovedrollen! Vi tror ikke noen var uenige i teateranmeldernes rosende kritikker av stykket, da vi gikk hjem etter en vellykket og verdig feiring av 25-åringen.

Ja, jeg samler jo på ganske mye, sier Bjørn Granlund. Her i garasjen har jeg en liten samling av modellbrannbiler. Så har jeg samlet på frimerker siden jeg var guttunge. I gangen inne har vi et skap med modellbiler og noen andre rariteter. Noen vil vel kanskje si at jeg samler på verktøy. Og så har vi 3 – 4 biler til forskjellig bruk, men den ene tilhører egentlig sønnen min. Den siste er en Willy's Overland brannbil fra 1961.

Den store samleren

Bjørn Granlund ble æresmedlem

Tekst og foto: Petter Opperud
Tegning: Fred-Arild Ruud

Æresmedlem og arkivar

På årsmøtet i Vålerenga Historielag denne våren kom det inn et forslag om å gjøre Bjørn Granlund til æresmedlem. Forslaget var sendt inn av Thordis Kjærstad og i begrunnelsen het det blant annet:

”Bjørn har vært aktivt med i styret siden historielaget ble startet, både som kasserer og som styremedlem.

Han er historielagets ”Altmulig-mann” som kan det meste, det kan være alt fra kopiering til å utføre praktiske gjøremål. Bjørn fikser det meste.

Medlemmene kan takke Bjørn for et flott arkiv med bilder fra Vålerenga. Han har bygget opp en database på godt over 10 000 gamle og nyere bilder fra Vålerenga.

Han er ansvarlig for kopiering og arkivering av alle de innsamlede bil-

dene, samt at han selv har tatt mange bilder.” Det ble også lagt vekt på godt humør og hjelpsomhet. Forslaget ble vedtatt ved akklamasjon.

Jeg kom med i historielaget fordi jeg så en plakat om et møte 1. april 1992, forteller Granlund.

Møtet ble holdt i Bydelsbuset. Her ble historielaget stifta og det ble valgt et styre. Det var Kirsten Paaby som mente at Vålerenga måtte ha et historielag, som kunne holde til i Bydelsbuset som Vålerenga Vel nettopp hadde redda fra riving.

Det hadde vært et møte på forhånd for å forberede stiftinga, det var jeg ikke på, men siden har jeg vært med. Og har sittet i styret hele tida, med litt forskjellige oppgaver. 20 år som kasserer, nå styremedlem.

Det viktigste har nok vært oppbygginga av bildearkivet, som helt fra starten av har vært en prioritert oppgave for Historielaget.

I dag har arkivet over 14 000 bilder, alle er digitalisert og katalogisert. Men det gjenstår nok fortsatt mye arbeid med tagging, så de skal bli lette å finne ut fra forskjellige søkeord. Mange av dem har jeg tatt selv. Fotografering har vært en hobby siden ungdommen.

Bobil og bruktbutikker

Æresmedlemmet bor selvsagt i Vålerenggata. Der har han bodd siden 1985.

Jeg ble født i Ringgata, i grenselandet mellom Tøyen og Kampen, men jeg ble døpt i Kampen kirke, forteller han.

Så rakk han og kona Unni å bo 14 år på Vestli før de flytta til Vålerenga. Granlund har fagbrev som tømrer, men har stort sett ikke praktisert i det faget.

Jeg kjøpte meg en varebil og kjørte 8 år for Transportsentralen. Etter det var jeg

brannmann i 30 år. Jeg var blant annet med da Vålerenga kirke brant i 1979. Da var jobben min å slokke taket på skolen.

Kona Unni er også æresmedlem. Det ble hun sammen med Kari Johannesen for noen år siden. Bjørn og Unni er nå begge pensjonister og bruker mye tid på å farte land og strand rundt i en flott bobil med Mercedes-stjerne foran.

Ja, denne er flott, sier Bjørn, men den første vi kjøpte i 1983 var ikke så luksuriøs. Det var en 1969 modell som vi kom over i Ensjøveien. Det var den gamle bandbusen til Beatnicks, og vi fikk den for 15000 kr. Den hadde vi i 20 år. Siden har vi oppgradert gradvis. Det er ikke mange veistumper i Norge vi ikke har vært innom. Vi har også vært litt i Danmark og Sverige. Jeg var med å starte Bobilforninga i 1984.

Bobilen vår er laget sånn at den stopper automatisk hvis vi kommer forbi en bruktbutikk (!). En gang stoppet den ved en liten sjappe i Moss. Jeg gikk inn og spurte innehaveren om han hadde noen gamle postkort fra Vålerenga. Det hadde han ikke, men han hadde en film fra brannen i Vålerenga kirke. Det endte selvsagt med at jeg kjøpte den.

Historielaget og Brannmuseet

Det er morsomt at det kommer så mange mennesker på arrangementene våre. Jeg tror ikke det er så mange historielag som jevnlig har over hundre frammøtte. Noen ganger flere hundre. Særlig vandringene rundt på Vålerenga, og den årlige fotoutstillinga er populære. Og kalenderen har jo vært en hjørnestein.

Mange har sittet i styret i veldig lang tid. Det er en styrke, blant annet ved at vi samarbeider veldig godt, men det er selvsagt også en svakhet, siden en del av oss begynner å trekke på årene. Vi hadde utrolig flaks som fikk Even som leder, han er et fumm.

Selv er jeg også litt aktiv i Brannmuseet på Grønland. Det faller naturlig etter så mange år som brannmann.

Før vi tar avskjed med æresmedlem Granlund, må han vise oss et foto som står på veggen utafor garasjen nedenfor bolighuset. Det viser at der var VIF's klubbkontor fra 1946 til 1957. Så her sitter historien bokstavelig talt i veggene.

Fotoutstilling 14. og 15. oktober

Vi har hatt det første møtet om hva vi vil vise fram på årets fotoutstilling. Der ble vi enige om å satse på litt forskjellige temaer:

VÅLERENGA HISTORIELAG 25 år – vi ser tilbake på hva vi har holdt på med disse åra.
Vandringene og vandreteaterne som vi har hatt disse åra – mange fine blinkskudd fra disse.
Rengjøring i gamledager – Har du gjenstander eller bilder som kan egne seg til dette temaet?
Gatene på Vålerenga – Her vil vi gjerne vise fram et godt utvalg bilder fra noen av gatene og historien bak navnene på dem.
FØR/NÅ-bilder – Vålerenga forandrer seg, og vi viser et utvalg bilder fra hvordan det så ut før og hvordan det er nå.
Hvem var Jens Nilssøn som har fått ei gate oppkalt etter seg nederst på Etterstad?
Gamleheimet i Etterstadgata - 100 år – Har noen bilder eller noe å fortelle herifra?
Kalender 2018 – Vi regner med å ha neste års kalender klar med bilder og fortellinger.
Historielagets nye jubileumsbok med flotte bilder fra Vålerenga.
Klassebilder fra Vålerenga skole kommer vi ikke utenom – Har du bilder som vi ikke har sett?
Salgsbua vår byr på skjorter, luer og kopper med historielagets logo på.
I kirkestua presenterer vår lokale kunstner, Fred Arild Ruud, sine flotte bilder fra vårt område – også nye motiver.

Kom med dine innspill, helst om disse temaene.
Vil du være med å jobbe med planlegginga av utstillinga?
Vårt neste arbeidsmøte er mandag 21. august kl. 18.30 på kontoret i kirketårnet.

Vil du være med og hjelpe til på utstillingsdagene?
Si fra til oss i styret. Vi er takknemlige for å få hjelp. På forhånd takk!
Even Haugseth

Ella Hval født på Vålerenga

av Lars Olle Engaas

De fleste av oss veit at dikteren Rudolf Nilsen blei født den 28. februar 1901 i fjerde etasje i Orkenøygata 6, men det er ganske ukjent at også kona hans, Ella Hval, også er født i den samma gata. Mora til Rudolf, Karoline Andersen, var også født på Vålerenga i 1877, sannsynlig i Strømsveien 8. Faren, Karl Oskar Nilsen, var født i Gamlebyen i 1878. I boka "Rulle forteller" av Jon Michelet og Martin Nag, står det at Rudolf Nilsen flytta til Ingeborgs gate 9 i 1902, der de skulle ha bodd til 1908. Disse opplysningene må være uriktige, fordi byarkivet ikke kan dokumentere dette. Imidlertid kan byarkivet fortelle at han ifølge folketellinga har bodd i Strømsveien 8, 1. etasje, fra 31.12.1901 til 31.12.1902, før han flytta til Trondhjemsveien 58. Rudolf Nilsen begynte på Sofienberg skole i 1908. Kirkeboka for Vaalerengen forteller at foreldra til Rudolf Nilsen ble vigde på kirkekontoret 19. november 1900 klokka 17.30. Rudolf William Nilsen er døpt i Vålerenga kjerke den 5. mai 1901. Den 2. februar 1924 gifta Rudolf Nilsen seg hos byfogden med Ella Quist Kristoffersen, bedre kjent som skuespillerinna Ella Hval. Arne Paasche Aaasen og hans Vaps var forlovere. Det som er lite kjent er at Ella Hval også er født i samma gata som Rudolf Nilsen, i Orkenøygata 4. Dette står i boka til Ella Hval med tittelen: "Jeg har alltid hatt vanskelig for å glemme". Hu skriver: **"Som en kuriositet kan jeg nevne at Rudolf Nilsen også er født i Orkenøygaten – men han flytta derfra i to-årsalderen"**. Det står ikke i boka hvor lenge Ella Hval bodde på Vålerenga, men familien hennes flytta til Vogts gate 17. Ella Hval var født i 1904 og gikk sju år på Lilleborg skole. Hu døde i 1994.

Ella Hval i 1932. Foto: Christian Bøbak/Oslo Museum

Gatene på Vålerenga og deromkring:

Utsikt over Odalsgata fra Kampen før idrettsplassen på Jordal ble bygget. Foto fra historielagets arkiv.

Odalsgata

av Petter Opprud

Det er litt omstridt akkurat hvor grensa mellom Vålerenga og Kampen går, men en naturlig grense er dalsøkket som i dag heter Jordal, der kunstgressbanen og idrettshallene ligger. Dalen er dannet ved at Hovinbekken har gravd seg ned i jordsmonnet, som er nesten ren blåleire. Her ble det dannet en jorddal. Odalsgata blir da Vålerengas grense mot vest. På 1800 tallet var det teglverk her, ett ved Ensjø og ett som lå omtrent der gressplenens sør for kunstgressbanen er i dag. De het henholdsvis Ensjø teglverk og Jordal teglverk. Teglverkene utnyttet leira i området som råstoff og har nok bidratt til utgravingen av den senkningen som er der i dag. Hovinbekken renner nå i rør under kunstgressbanen, du kan høre den i de to kummene i nordenden av kunstgressbanen. I forbindelse med utbyggingen av Ensjøbyen, vil den bli delvis hentet fram i dagen igjen på en strekning fra Teglverket skole og ned til det som skal bli Ensjø torg ved T-banestasjonen. En bekk som gikk bak (øst for) husrekka i Odalsgata, rant sammen med Hovinbekken ved teglverket på Jordal. Nede i jorddalen er det på et bykart fra 1900 tegnet inn en planlagt gate som heter Romeriksgata. Den skulle gå der Jordalgata går nå, men fortsette helt opp til en planlagt vei langs Gjøvikbanen som skulle hete Hallingdalsgata. Disse gatene ble aldri noe av. Odalsgata er på samme kart planlagt å fortsette over Hede-marksgata og skulle møte Hallingdalsgata der det nordøstre hjørnet på Jordal terrasse er i dag.

Odalsgata har alltid kun hatt hus på østsida. De ble reist av arbeidere fra teglverket og tildels bygget av ubrent teglsten. Nr 1 finnes ikke lenger, men lå omtrent der den lille traktorstallen til borettslaget er i dag, borterst i Solørgata. Nr 17 og 19 var opprinnelig delt i to hus på hver sin eiendom. Nr 19 er fra ca 1860 og var da et enetasjes tømmerhus. Ombygget og utvidet til 2 etasjer ca 1895. I dag finnes ikke nr 17 lenger, sannsynligvis slått sammen med nr 19 i 1895. Nr 9 er i følge Oslo byleksikon det eldste huset i gata. Det ble bygget i 1860. Samme år ble også det opprinnelige huset i nr 19 bygget, men det finnes som sagt ikke lenger. Flere av husene i gata, bl a nr 21 ble bygget om i 1923. Wikipedia hevder at gata fikk navn i 1879 etter Odalen i Hedmark.

Området mellom de to teglverkene, altså Kampen Hageby, Jordal Terrasse og de nyeste blokkene på Ensjø, ble i stor grad bebyggt rundt årtusenskiftet, men er nå det tettest befolkede området i strøket. De har visket ut de fysiske skilene mellom Kampen og Vålerenga, men de to kirkene viser fortsatt at dette har vært to atskilte bydeler.

Nå inviterer vi leserne til å sende inn opplysninger om Odalsgata. Det kan være fakta om hus eller folk som har tilknytning til denne gata. Si fra til oss dersom du vet noe.

Takk!

Vandreteater på Malerhaugen

av Håkon O. H. Engh / foto: Bjørn Granlund

Årets siste medlemsarrangement 7. juni var et velkomment gjensyn med Akerselva Kultur- og Teaterlag, som tidligere har gleda oss med flere «vandreforestillinger» på Vålerenga og i nærområdene. Etter noen års fravær var de endelig tilbake.

Årets siste medlemsarrangement var et velkomment gjensyn med Akerselva Kultur- og Teaterlag, som tidligere har gleda oss med flere «vandreforestillinger» på Vålerenga og i nærområdene. Etter noen års fravær var de endelig tilbake. Premieredagen var kjøpt av historielaget for medlemmene, og forestillingen må vel derfor kunne kalles en «lukket forestilling under åpen himmel». Og himmelen var virkelig åpen inntil like før starten, med øsende regn og kraftig vind. Referenten kontakta teaterlaget på nettet og spurte om det kunne bli noen forestilling i slikt vær. Det lakoniske svaret kom nesten øyeblikkelig: «Selvfølgelig!». Men da ca. 60 publikummere samla seg på Ensjøtunet, var regnet borte.

I første tablå var publikum med-aktører, som kaffegjester på terras-

sen bak residensen til teglverkseier Lauritz Benedictus Schibbye og fru Wilhelmine Antoinette Solner. Etter en rekke tabber under serveringa fikk tjenestejenta Amalie under gråt og jammer sparken av husfrua. Men i neste scene var hun tatt til nåde av verkseieren personlig og serverte i parets gullbryllup i 1901. Talene og sjampanjen fløt lett blant familie og prominente gjester fra de «finere» kretser. De sprudlende dråpene ble for fristende for Amalie, og igjen gjorde hun bort seg. Historien gjentok seg; hun fikk sparken av husfrua og ble gjeninnsatt av husets herre. Som han sjøl uttrykte det, overprøvde han «for en gangs skyld» sin frues avgjørelse og ignorerte alle protester. Undertegnedes gryende mistanker ble bekrefta, da en ubedt gjest entra scenen. Ei høyst tvilsom sangerinne viste seg å være Amalies

mor. Hvem faren var? Verkseieren sjøl, selvfølgelig!

Så ble vi bragt tilbake til «Pøbelkrigen» i 1880. Under nedgangsperioden i 1870-åra økte nøden og misnøyen blant de fattige, altså for folk flest. Teglverksarbeiderne gikk til streik med et krav om lønnsøkning på 1 krone for 1000 stein. Begge parter nekta å gi seg. Politi og soldater ble satt inn og mange på begge sider ble skadet i slåsskampen som fulgte. Mange av de streikende ble arrestert, og ingenting ble oppnådd. «Dem driver ikke Tegleverket for å tjene penger sjæl, men for at vi arbeidere ska' ha no' å gjørra» var de streikendes hånlige og resignerte kommentar.

Et nytt hopp i tid brakte oss fram til 1950-åra og til barn på epleslang på kirkegården. Der vokste de aller stør-

Til venstre: Sætrehanen hadde mye å fortelle om alt denne hadde opplevd gjennom tidene.

Til høyre: Også dyrene måtte finne seg i å bli kledd ut. Denne hesten, eller er det ku (?), fikk stor oppmerksomhet.

Nederst: Rett før henrettelsene på Etterstad i 1864. Her ved fengslet på Malerhaugen.

ste og mest saftige epler man kunne tenke seg. Noen lot seg skremme av skrekkehistorier om at eplene ble slik fordi trærne sugde likvann fra gravene. For andre økte det bare spenningen. Å sette tennene i et slikt eple, kjenne den søte safta i munnen og tenke at det var liksaft, fylte dem med skumle og gode gross.

Deretter ble vi kasta tilbake til slutten av 1800-åra. Fyrstikkfabrikken på Grønvoll produserte fosforstikker. Arbeiderne var fortrinnsvis kvinner, som jobba 12 timers skift i den farlige fosfordampen. Den angrep først og fremst kjevebeina og gjorde i verste fall at tennene løsna og falt ut. I 1889 ble det innført ei bot for arbeidere som kom for seint på jobb. En av Norges første og mest betydningsfulle streiker brøyt ut.

I neste tablå fikk vi høre Anne Gretes historie. Hun var barn på Ensjø under krigen. På Etterstad var det tyske forlegninger og en leir for

russiske krigsfanger. Fangene hadde kummerlige forhold, fikk lite mat og ble tvunget til hardt og ofte farlig arbeid. Det var de som anla veiene på Malerhaugen. Ungene i nabolaget fikk ofte med seg matpakker hjemmefra og gjemte dem på steder hvor russerne på utarbeid kunne finne dem. Det hendte at fangene i takknemlighet la selvlagde gaver til barna der i stedet. Noen av de tyske vaktene snudde ryggen til og lot det skje. Antakelig av medynk med de stakkars russerne. Anne Grete fikk et spesielt godt vennskapsforhold til en av fangene.

Navnet Malerhaugen ble først brukt i 1828, men hva kommer det av? Vi fikk høre at den mest sannsynlige årsaken er at malurten trivdes godt der

på grunn av den kalkholdige jorda. Det ble sagt at malurten vokste opp i sporet etter slangen i paradiset. I uminnelige tider var den blitt brukt i folkemedisinen, enten som tilsetning i brennevin, som botemiddel mot mage- og tarmsplager eller til fjerning av lopper og alskens udyr. Den hadde kort sagt ord på seg for å hjelpe mot det meste.

Lensmann Hans Jensenius Hjort og fru Lena møtte oss på Malerhaugen gård. De kjøpte gården i 1850. Der var det også arrest og en tingsal, som av og til ble brukt som rettssal. Innerst inne lå et avlukket, dunkelt og mystisk lite kammer med «Adgang Forbudt» på døra. Barnebarna kalte det «Redselskabinettet», og det var uendelig spennende å snike seg inn og holde i den blodige hammeren som ble brukt til å slå i hjel to jenter på Bjørnerud gård. Drapene ble aldri oppklart. Lensmann Hjort solgte seinere 25 mål av eiendommen og oppretta et fond for håndverksutdanning av unge gutter.

I et grøssende tilbakeblikk til 1864 ble vi vitner til byens siste sivile henrettelse, halshugginga på Etterstad av de to rovmorderne Friedrich Wilhelm Priess og Knud Fredrik Christian Simonsen. Slikt var datidas sirkus, og 5000 skuelystne sloss om å få de beste plassene. Bønder kjørte fram vogner og solgte ståplasser til dem som hadde råd til å skaffe seg bedre oversikt.

I gangtunnelen langs Strømsveien venta nye overraskelser. Først hørte

vi en grevling i taket, men uvisst av hvilken grunn valgte han å ikke vise seg. Var kanskje for sjenert? Kua som kom gående i tunnelen så derimot ikke ut til å ha noe valg der den ble leiet fram. Gadd vite hvor mye havre den blakke hesten hadde forlangt for å spille den rollen! Antakelig var den sjeleglad for ikke å bli sett av andre hester. Det ville ha vært en flau opplevelse!

Ved Sætre kjeksfabrikk i Østerdalsgata møtte vi en blogger som tydelig var mer opptatt av sladder og snikk-snakk enn av sannhet og virkelighet. Akkurat det er kanskje ikke helt uvanlig? Men hvem var den alltid fraværende fotballspiller'n, den innfløtta trønder'n som var toppscorer både for Rosenborg og Vålerenga? Kanskje ingen stor nøtt?

Så dukka hanen opp og kakla om sitt gamle kongerike. Eller kanskje heter det hønsegård i denne sammenhengen? Det var jo stort sett kvinner som jobba i produksjonen. Han geleida så oss og ei ung dame fra landet inn til hennes første arbeidsdag hos de andre fabrikkjentene. Året var 1905, fabrikkene var nylig flytta fra Asker, og hun var nyinnflytta til byen og nyansatt. De nye kollegene kunne fortelle at det var en fin arbeidsplass. Man behøvde iallfall ikke jobbe seg ihjæl.

Kveldens kombinerte rusletur og teateropplevelse ble avslutta med sommerfest hos Arne Bendiksen, som holdt til i de gamle fabrikklokale i '60 og '70-åra. Festen starta med et potpurri av gamle og kjente sanger som var innspilt i Bendiksens studio.

Der hadde The Monn Keys og mange andre kjente artister vært. Til og med jazzlegenden Dizzie Gillespie! Men på grunn av den voldsomme trafikkstøyen fra Strømsveien måtte innspillingene gjøres om natta! Sommerfesten varte også utover natta for noen av deltakerne, som ble invitert til å fortsette i et fotostudio lenger opp i etasjene. Og noen tok en mjuk avslutning på kvelden på Vålerenga Vertshus.

Enda en vellykka opplevelsesvandring med Akerselva Kultur- og Teaterlag. Vi håper å se dem igjen et annet år. Gjerne flere.

*Se flere bilder fra vandreteateret på vår nettside:
<http://www.valerenga.org/>*

Klasse 2B 1961/1962 Vålerenga skole i forrige utgave:

Vi takker Bjørn Østby som husker to navn til på det bildet: I øverste rekke er Thor Birger Skutholm, og i nederste rekke Knut Larsen.

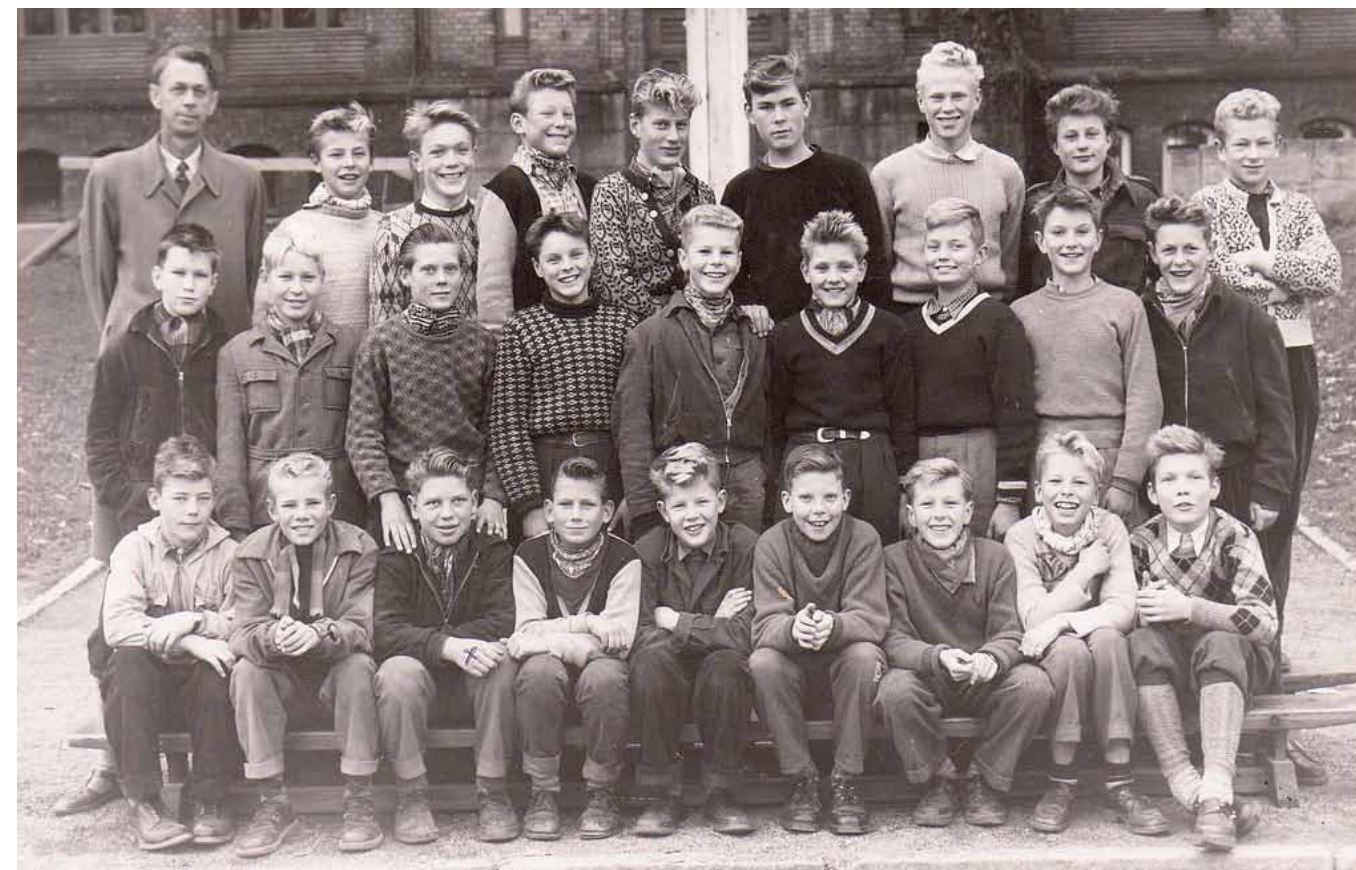
Sølvi Bråthen er død

Den 14. mai fikk vi den triste beskjeden om at Sølvi Bråthen var død. Vi har blitt kjent med henne gjennom Terje Paulsens artikler om hennes liv på Vålerenga. Han besøkte henne jevnlig på Ensjøtunet, og det var ikke lite hun hadde å fortelle om dette emnet. Vi skylder Sølvi en stor takk for alt vi har fått lese og minnebøkene vi har fått kikke i. Takk også til Terje som gledet henne med å skrive ned fortellingene og for å dele dem med oss.

Sølvi Bråthen fikk dette flotte bildet av Odd Petterson på sin 86-årsdag og som takk for at hun fortalte om sitt liv på Vålerenga. (Foto: Terje Paulsen)

Klasse 7 a/g i 1954/55 Vålerenga skole

Klassebildet denne gangen er av noen litt større gutter i 7 a/g i 1954/55. Vi ber igjen om deres hjelp for å finne navnene. Bildet er et av de mange vi har fått låne av Vålerenga skole.

Hvor er dette?

I forrige medlemsblad hadde vi med et bilde som vi etterlyste opplysninger om. Vi ville vite om noen visste hvilket hus som var avbildet. Det gikk ikke lenge fra vi mottok bladet i posten til de første reaksjonene kom. Begge har sin bakgrunn i Totengata. Liv Hellsaa vokste opp innerst i gata på tretti- og førtitallet. Flere av oss har lest hennes gripende historie om oppveksten i "Østkantungen" i boka "Vålerenga – bydel med sjel" med fortsettelse i våre medlemsblader i 2007.

Den andre som kontaktet oss, var Willy Klein. Han skrev: *- Føler meg jo spesielt beæret med dedikert utgave av Mer Gammelt enn Nytt - med ikke bare foto av barndomshjemmet, men like godt 2 - to - foto av Totengata nr. 5. Utrolig, og det er vel den hittil beste timingen i mitt liv. Det var riktig at det var to bilder av nr. 5 i bladet, for vi hadde også en faksimile fra Totens Blad, hvor det også var bilde av denne bygården.*

Nå ønsker han å komme i kontakt med andre i historielaget om noen husker noe fra hans aller første leveår i Totengata.

Bilde utlånt av Byantikvaren

Denne gangen har vi med et annet bilde av andre bygårder som måtte vike for nyere hus på Vålerenga. Disse husene ble bygget etter den store brannen i 1887. Er det noen av dere som vet hvor dette er eller har minner og noe å fortelle herifra? Send svar på epost@valerenga.org eller ring en av oss. Hvis du ikke vil skrive selv, kan vi ordne det. På forhånd takk!

På Galgeberghjørnet, rett ovenfor den lille butikkrekka i Åkerbergveien, står en informasjonstavle om «Pilegrimsleden». Her er også et kart som viser to alternative ruter som pilegrimene tok gjennom vårt område. På kartet er alle de moderne navnene avmerket. Her er både Jordal, Galgeberg, Enerhaugen, Kampen og Etterstad. Men ikke Vålerenga! Oslos suverent mest kjente bydel er forsvunnet! Hvem kan ha ansvaret for dette tro?

Petter Opperd

Etterlysning av sang

Else-Brit Thorildsen og Jan og Terje Hellerud etterlyste en sang fra Galgeberg her i medlemsbladet. I siste blad fikk vi noe av den fra Astri Sogn. Hellerud-gutta hilser så mye og takker sin tidligere nabo i Jordalgata. Reidun Bjerke Johan-

sen så også etterlysningen, og vi tar med hennes hyggelige brev til oss. Melodien er alstå: "Når det kommer en båt med bananer". Redaksjonen takker så mye for flott engasjement om denne sangen.

Littedal 3/4-17

Til Vålerenga Historielag

Ser det er noen som etterlyser, litt mere av teksten til sangen om Vålerenga.

Jeg sender dere det jeg har av sangen.

1

Vålerenga har vi her,
høyt og fritt den ligger her.
Gode minner gir der oss igjennom alle år.
Blomstereng og store treer, borte i fra gater
her, med så mange barndomshjær,
som iddyllig står.

Rifi i Vi vil synge om den Vålerenga,
du er det herligste stedet på jord,
og når Venq ikke mer skal ha penger,
er det hyggelig i gærn hvor vi bor.
Jodit er trivelig bak Ekebergåsen, her kan
vi se mot den blånende fjord.

Du får synge vi glad Vålerenga, du er det
herligste stedet på jord.

2

Fler på berget galgen stod, folk til
skuespill og drø, berger krigen endte her -
her stod siste slag. Fler er morsomt i
bo, luft i luften kan du tro.
Så mangler jeg noe der.
Siste linje
Gamle Vålerenga blir bedre dag for dag.

Så kommer vel, Rifi igjen.

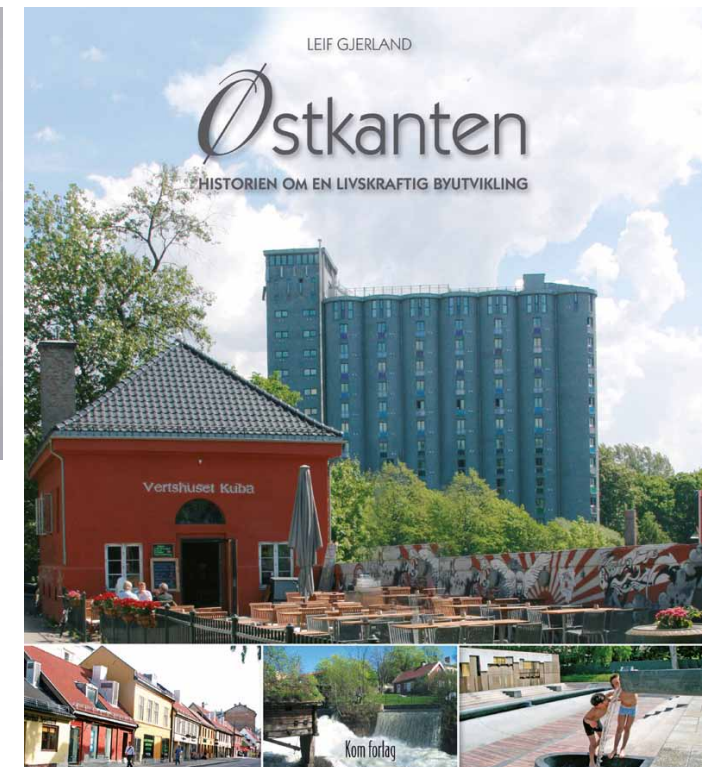
Det er eller har jeg skrevet, da jeg gikk på
Vålerenga skole i krigsårene til 1947.
Kanskje det kan være til litt hjelp.

Kennlig hilsen Reidun Bjerke Johansen

Velkommen til

MEDLEMSMØTE 12. SEPTEMBER
kl. 19:00 i menighetssalen Vålerenga kirke

Leif Gjerland: ØSTKANTEN

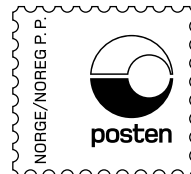
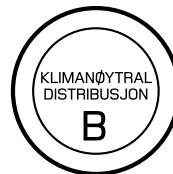
Det er alltid så hyggelig å få besøk av Leif Gjerland, og ikke mange kan så mye om Oslo som han. Han gir stadig ut bøker. En av dem er "Østkanten" og kom for flere år siden. Foredraget hans bygger på denne boka og beskriver Østkantens livsløp. Temaet burde passe godt for oss på denne sida av byen. Vi kjenner forfatterens fengende måte å fortelle på og vi gleder oss til en interessant kveld.

Selv om boka er utsolgt fra forlaget, har han med noen eksemplarer som han velvillig signerer. Vil du sikre deg bok, er det sikkert greiest med kontanter.

Kaffe og vafler slik vi pleier. Nå kan du også betale for dette med VIPPS. Vi er takknemlige for litt hjelp til bæring av stoler fra gangen og inn i salen og tilbake av de som har mulighet.

Avsender/Retur:

VÅLERENGA HISTORIELAG
Hedmarksgata 2
0658 Oslo

MER GAMMELT ENN NYTT

Årgang 20 - nr. 2/2017
ISSN 1890-9094

Informasjonsblad for
VÅLERENGA HISTORIELAG

epost@valerenga.org

Bankkonto: 0530 04 78222

Leder

Even Haugseth

Nestleder

Haide S. Østreng

Kasserer

Gro Shakesby

Sekretær

Håkon Olav Harald Engh

Styremedlem

Bjørn Granlund

Varamedlemmer

Bjørn Arild Gjerdalen
Wenche Ekstrøm
Reiner Schaufler

Kalendergruppe

Anne Teppen
976 18 464
ateppen@live.no

Fotogruppe

Fotografering, innsamling og
avfotografering av bilder:
Bjørn Granlund
901 80 290
foto@valerenga.org

Idrettsgruppe

Om bydelens idrettsmiljø
Bjørn Arild Gjerdalen
909 19 250
b.gjerdalen@gmail.com

Fotoutstillingsgruppe og redaksjon medlemsavisa

Even Haugseth
938 01 902
leder@valerenga.org

Layout og sats:

Reiner Schaufler

Korrekturleser:

Kate Norderhaug Wohlstedt
kate@wohlstedt.com

Grønn lørdag Vålerenga kirke

Lørdag 16. sept kl. 14-17

Se mer info på www.valerengakirke.no
på facebook: Vålerenga kirke

Salgstorget

Bestilling: foto@valerenga.org eller tlf. 901 80 290

- **VIF-bok Heia Vål'enga!**
Kr. 450,- + porto
- **VIF jubileums-CD med 42 låter
1973-2012 inkl. jubileumslåta
"Stolthet, respekt og kjærlighet"
av Trond Ingebretsen**
Kr. 199,- + porto
- **Vålerenga historielags**
Kopp 100,- Piquet-skjorte 180,-

Vålerenga historielag på nett:

valerenga.org

www.facebook.com/valerenga.historielag

Så enkelt er det å støtte Vålerenga historielag

Tipper du, spiller lotto eller joker
og vil gi overskuddsandelen (5%
av tippebeløpet, ikke evt. premie)
til Vålerenga Historielag, klipp ut
og ta med kortet og vis det til
tippekommisjonæren.

Takk for støtten!

32774890364462